

Nr 149.

Av herr **Bagge m. fl.**, om *ändrade lagbestämmelser för bekämpande av statsfientlig verksamhet.*

Redan vid 1932 års riksdag väcktes av dess högerparti motioner avseende att möjliggöra ett effektivare bekämpande från samhällets sida av sådan verksamhet, som ytterst syftar till att med olagliga medel omstörta vår nuvarande författning och samhällsordning. I sådant syfte påyrkades i motionerna, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av bestämmelser, som avsåge *dels* ett allmänt straffbeläggande av handlingar, som innefattade förberedelse till högförräderi, *dels ock* ett inskridande mot andra former av statsfientlig verksamhet, som icke drabbades av gällande straffbestämmelser, men vilka innebure fara för att högförräderibrott kommes åstad; och borde vid utarbetandet av nämnda bestämmelser hänsyn tagas jämväl till frågan om åtgärder mot organisationer, som fullföljde mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften. Första lagutskottet, dit motionerna remitterades, delade motionärernas mening, att ett effektivare ingripande mot företeelser av ifrågavarande slag aktualiserats och att de medel, som härför stode samhället till buds, icke vore till fyllest, varför utskottet tillstyrkte bifall till motionerna. Reservationer anmälades emellertid från frisinnat och socialdemokratiskt håll, gående ut på att några särskilda åtgärder för bekämpande av ifrågavarande verksamhet ej vore av behovet påkallade och att i varje fall de av motionärerna angivna åtgärderna icke vore lämpliga medel i kampen mot samma verksamhet. Motionerna avslogos av riksdagen.

Frågan togs ånyo upp vid 1933 års riksdag, jämväl då på grund av motioner från högerpartiet. I dessa, som remitterades till tillfälliga utskott, yrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att med det snaraste utredning måtte verkställas angående frågan om åtgärder mot statsfientlig verksamhet, varvid särskild hänsyn borde tagas till frågan om åtgärder mot organisationer, som fullföljde mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften. Frågan låg nu bättre till. Särskilt Ådalshändelserna samt den propagandaverksamhet, som påbörjats från de nationalsocialistiska sammanslutningarnas sida, hade synbarligen väckt betänksamhet även inom de frisinnade och socialdemokratiska lägren. Utskotten funno enhälligt, att av flera skäl tidpunkten syntes vara inne att företaga en ingående och allsidig undersökning om åtgärder mot den verksamhet, som med våldsamma eller olaga medel ville omstörta vår demokratiska stats- och rättsordning. Förekomsten av en statsfientlig propaganda och av våldstendenser hos vissa grupper och benägenhet även på andra håll att tillägna sig diktaturens

tankegångar hade väckt oro i vida kretsar. Det vore statsmakternas skyldighet att icke låta en utveckling fortgå, som hotade att sätta rättsordningen i fara. Utskotten tillstyrkte därför skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om föranstaltande av en förutsättningslös utredning angående åtgärder mot sådan av sammanslutningar eller enskilda bedriven verksamhet, som syftade till att med våld eller eljest på olaglig väg omstörta eller förändra Sveriges stats- och rättsordning. Utskottens förslag biföllos av båda kamrarna.

Härefter beslöt Kungl. Maj:t den 26 maj 1933 att tillsätta en kommitté med uppdrag att verkställa den av riksdagen påkallade utredningen, vilken kommitté den 11 januari 1935 avgav sitt betänkande.

Under det att kommitténs arbete pågick, väcktes vid 1934 års riksdag motioner med yrkande, att i det förslag till åtgärder, som i anledning av utredningen skulle framkomma, måtte upptagas bestämmelser av innehåll, att medlemskap i organisationer syftande till att med våldsamma eller eljest olagliga medel ändra Sveriges stats- och samhällsordning även all propaganda av enahanda art belades med effektivare straff, i följd varav sådana organisationer skulle förklaras upplösta, allt i syfte att i lojala medborgares intresse åstadkomma ett efter tidens krav och fordringar svarande skydd för våra på den historiska utvecklingens grund byggda samhällsinstitutioner. Dessa motioner avslogos av riksdagen under åberopande, bland annat, av att det ej vore erforderligt, att riksdagen för det dåvarande toge i övervägande de synpunkter, som enligt motionärernas förmenande vid utredningen borde vinna särskilt beaktande.

Det torde väl vara antagligt, att Kungl. Maj:t med hänsyn till innehållet i kommittébetänkandet och vad som anförts av de myndigheter, vilkas yttranden över detsamma infordrats, icke skall underlåta att under innevarande riksdag framlägga proposition i detta ärende. Som vi emellertid ej äga full visshet därom och därtill kommer att — om man får döma efter de socialdemokratiska kommittéledamöternas inställning — det kan befaras, att det förslag, som kommer att framläggas av Kungl. Maj:t, icke kommer att få den omfattning och räckvidd, som vi finna av de rådande förhållandena påkallade, anse vi det vara vår oavvisliga plikt att på detta sätt bringa denna för vårt lands yttre och inre säkerhet så utomordentligt viktiga fråga under statsmakternas prövning.

För att ådagalägga att snabba och effektiva åtgärder omedelbart måste vidtagas för kampen mot den statsfientliga verksamheten är det förvisso tillfyllest att återgiva den skrämmande bild, som kommittén i sin auktoritativa redogörelse sammanfattningsvis uppdrager angående vad som i sådant hänseende förehas i vårt land och vart verksamheten i fråga ytterst syftar.

Av de båda politiska ytterlighetsriktningarna, den kommunistiska och den nationalsocialistiska, har den förra uppträtt tidigast. Den är numera delad på två partier, Sveriges kommunistiska parti, efter sin ledare i dagligt tal benämnt det sillénkommunistiska partiet, och socialistiska partiet, förut i dagligt tal benämnt det kilbomskommunistiska partiet. Det förra utgör en sektion av från Moskva ledda s. k. tredje internationalen. Det andra

kommunistiska partiet uppger sig vara internationellt oberoende, men i sina stadgar utger det sig för att vara en del av den internationella revolutionära rörelsen. Båda ange som sitt mål att störta det kapitalistiska samhället, upprätta »proletariatets diktatur» och genomföra det socialistiska eller kommunistiska samhällssystemet. Det ojämförligt största intresset knyter sig, säger kommittén, till det sillénkommunistiska partiet. Partiet och dess medlemmar äro förbundna till sträng lydnadsplikt gentemot tredje internationalen, som torde ekonomiskt understödja partiets verksamhet, samt lämnar direktiv åt och kontrollerar detsamma. Partiets arbetsprogram, som är den tredje internationalens, utgår från att det är omöjligt att med parlamentariska medel störta det kapitalistiska samhället och upprätta den proletariats diktatur, som anses nödvändig för att uppbygga det kommunistiska samhället, samt att man därför måste i revolutionär strid med våld erövra samhällsmakten. Den våldsamma omstörtningen kommer fördenskull att bli den partiets verksamhet dominerande uppgiften. Verksamheten bör, vilka mera närliggande uppgifter det än rör sig om, vara så inriktad att den skapar och befrämjar förutsättningarna för denna omstörtning. Propagandan i tal och skrift går, fullföljande detta syfte, ut på att omskapa arbetarmassornas ekonomiska, religiösa och moraliska föreställningar, att uppväcka och underhålla missnöje med den bestående samhällsordningen, att utså hat mellan olika samhällsgrupper, att förstöra respekten för samhällets lagar och institutioner samt att göra massorna förtrogna med tanken på den kommande kampen. I stor utsträckning användas härvid lögnaktiga uppgifter och förvrängda framställningar samt nedsättande och kränkande beskyllningar mot tjänstemän, samhällsinstitutioner och motståndare. Såsom motsättning till det nuvarande samhället framhålles Sovjetunionen som ett lyckligt mönsterland. Partiets verksamhet är i övrigt huvudsakligen inriktad på de krav som framställas från arbetarhåll. Syftet är härvidlag att i »klasskampen» försöka tillvälla sig den faktiska ledningen av arbetarklassen och driva massorna över till öppen strid mot den statliga makten. Med detta mål för ögonen blir programmet att ställa upp de mest vittgående krav, att skapa oro och spänning och att förbinda den fackliga kampen med aktioner, som »politisera» striden, d. v. s. äro ägnade att utlösa sammanstötningar med statsmakten. Det är avsett, att krav och kampformer skola avsatsvis stegras. De högsta formerna av kommunistisk verksamhet anges i ett av internationalens programuttalanden vara »massaktioner: strejker, strejker i förbindelse med demonstrationer, strejker i förbindelse med beväpnade demonstrationer och slutligen generalstrejk förenad med väpnat uppror mot den borgerliga statsapparaten». I ett sådant program som det angivna är det tydligt att det spelar en jämförelsevis underordnad roll, vad i fackligt avseende kan uppnås genom en aktion. Den har vid sidan därav syftet att härda och stålsätta den revolutionära viljan och skapa hat mot samhället, varjämte återtag, som i regel måste utföras under den ansvariga fackföreningsledningens anförarskap, ger anledning att beskylla denna för »nederlagsuppörelse» och »förräderi». I vilken mån Sillénkommunisterna vid

fullföljande av detta program lyckats i rent fackligt hänseende utöva inflytande på avtalsfrågor och arbetsstrider har i detta sammanhang mindre intresse. I den mån det skett, kan man utgå från att det betytt en skärpning av kraven, en tillspetsning av striden och ett försvårande av uppgörelsen, utan att någon vinst för arbetarna uppnåtts genom den speciellt kommunistiska insatsen. Av större intresse för förevarande utredning är att konstatera att särskilt i samband med fackliga strider Sillénkommunisterna lyckats med indragande jämväl av utanförstående ställa till allvarliga uppträden, där våld mot person och egendom samt trots och angrepp med våld mot ordningsmakten förekommit. Sådana uppträden, vilka mångenstädes tagit en upploppsliknande karaktär, ha förekommit bl. a. i Halmstad, Lunde, Stockholm, Skene, Sandarne, Klemensnäs, Byske och Göteborg. Vid sådana tillfällen som de angivna föres uti ifrågavarande partis press ett särskilt häftigt och hetsande språk. Överhuvud taget tjäna de fackliga striderna i stor utsträckning som underlag och utgångspunkt för propagandan. Tendenser att använda våld ha kommit till synes jämväl vid störande av politiska motståndares möten. Genom den verksamhet, varom härförut talats, har man i främsta rummet tänkt på att inom de stora massorna befrämja de psykologiska förutsättningarna för revolutionen. Genom en särskild propaganda inom krigsmakten vill man enligt programmet sörja för att beröva samhället dess försvarsmedel. Man avser att upplösa disciplinen för att göra krigsmakten oduglig både för ordningens upprätthållande, om dess användning för sådant ändamål skulle visa sig nödvändigt, och för att eventuellt ur krigsmaktens led få tillgång till beväpnat manskap för revolutionens sak. Inom de militära förläggningarna spridas, för fullföljande av denna propaganda, utom de vanliga kommunistiska tidningarna och tidsskrifterna, särskilda skrifter, där befälet kritiserar, förhållandena inom krigsmakten skildras i ofördelaktig dager samt politiska och sociala frågor beröras i kommunistisk anda och där ständigt upprepas uppmaningen till soldaterna att, om de skulle ställas inför den situationen, icke vända vapnen mot sina klassbröder utan mot officerarna och borgarna. Vidare torde genom anhängare inom krigsmakten, beväring eller fast anställda, bedrivas propaganda man och man emellan. Som stödpunkter för det disciplinupplösande arbetet och det kommunistiska inflytandet göras försök att inom krigsmaktens olika avdelningar bilda s. k. celler. Slutligen uppmanas till och befrämjas indisciplinära uppträden av manskapet. Propagandan inom krigsmakten sätter sig jämväl det målet före att sabotera ett krig med främmande makt, om sådant skulle inträffa, icke ur pacifistisk synpunkt utan i syfte att vända kriget till väpnat uppror mot den egna statsmakten och att i samband därmed upprätta proletariats diktatur. Särskilt tages sikte på ett krig med Sovjetunionen. Samtidigt med att man söker utplåna känslan för det egna fosterlandet, söker man uppamma arbetarnas känslor för Sovjetunionen, »den första arbetarrepubliken» och alla arbetares »andliga fädernesland». Det svenska samhället och den svenska statsmakten framställas som om de i förbund med den övriga världen vore i färd med att smida krigiska planer

och rusta mot Sovjetunionen. I samband med denna propoganda står en verksamhet att insamla uppgifter angående militärväsendet och vapenindustrin. Beträffande denna verksamhet torde under alla förhållanden kunna sägas att den har till syfte att försvaga det egna landets ställning. Som ett led i partiets förberedelse av omstörtningen hade man säkerligen att se Röda frontförbundet, en kår av den art som blivit förbjuden genom lag. Ehuru denna kår angavs ha en defensiv uppgift, ligger det i sakens natur och bestyrkes också av åtskilliga uttalanden att den varit ämnad att användas vid våldsamma uppträden och att slutligen utgöra kadern för den kommande revolutionens trupper. I samband med kårbildningen hade jämväl framträtt de genom uniformslagen stävjade tendenserna att uniformera medlemmarna.

Kilbomspartiet antyder i sina stadgar att störtandet av det kapitalistiska samhället skall ske »genom det arbetande folkets revolutionära massaktioner». Revolutionen förefaller likväl icke att spela någon större roll i partiets propaganda och partiets praktiska verksamhet skiljer sig i stort sett icke från andra demokratiska partiers i fråga om medel och arbetssätt. Partiet synes emellertid vara intresserat av och deltaga i disciplinupplösande verksamhet inom krigsmakten.

Den svenska nationalsocialistiska rörelsen är, ehuru den betonar sin nationella särart, en efterbildning närmast av den tyska rörelsen med samma namn, men den har säkerligen liksom denna påverkats jämväl av den italienska fascismen. Den tyska rörelsen torde till sin uppkomst och framför allt till sin utveckling i icke ringa grad ha betingats av kommunismen och dess våldstaktik i Tyskland, och att även den svenska nationalsocialismens tillväxt i viss mån befrämjats av kommunismens uppträdande här, synes vara ovedersägligt. De båda rörelserna stå i skarp motsättning till varandra. De nationalsocialistiska partierna förklara numera i sina stadgar och även eljest i sina offentliga uttalanden, att de ej ämna använda våld utan endst parlamentariska medel för att införa den diktatur de eftersträva. Beträffande deras sätt att arbeta förete de emellertid vissa likheter med Sillénkommunisterna. Det gäller även för dem att skapa missnöje med den bestående samhällsordningen samt att omskapa mentalitet och föreställningar, och i deras propaganda användas, liksom i den kommunistiska, lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar samt nedsättande och kränkande uttalanden och beskyllningar mot tjänstemän och samhällsinstitutioner ävensom mot politiska motståndare. Även om de bekänna respekt för lag och samhällets institutioner, är deras verksamhet ägnad att undergräva sådan respekt. Vissa tendenser att använda organiserat våld vid inre uppgörelser och gentemot politiska motståndare ha jämväl kommit till synes. En liknande kårbildning och uniformerad klädsel som hos kommunisterna ha förekommit, kårbildningen liksom hos de senare under föregivande av defensiva uppgifter. Utan att direkt arbeta för disciplinens undergrävande inom krigsmakten, torde nationalsocialisterna i sin allmänna värvningskampanj med ett visst intresse vända sig även till militären. Den tanken att de militära förbindelserna äro avsedda att utnyttjas för deras syften ligger därför nära till hands.

Utanför de kommunistiska och nationalsocialistiska rörelserna, anför kommittén slutligen, finnas andra sammanslutningar, vilkas verksamhet i vissa avseenden går i samma riktning som deras och kan vara ägnad att sätta rättsordningen i fara. Det kan sålunda erinras om att, särskilt när det gäller arbetsstrider, »handlingens propaganda» förkunnas även från syndikalistiskt håll samt att från samma håll disciplinupplösande propaganda inom krigsmakten bedrivs.

Vid överbägande av vilka åtgärder som borde tillgripas i kampen mot den statsfientliga verksamheten har kommittén framhållit, bland annat, att man borde framgå med varsamhet, som för övrigt vore betingad av att det rörde sig om viktiga medborgerliga friheter, att det borde undvikas att ge ett ingripande sken av att vara ett försök att undertrycka en lojalt framförd missnöjesyttring eller en åsikt eller en idé ävensom att åtgärden finge sken av att vara riktad endast mot ett håll. Kommittén har därför icke ansett sig böra föreslå något omedelbart förbud men väl en lagstiftning, som möjliggjorde att under vissa förutsättningar upplösa en sammanslutning och dess verksamhet. Nämda lagstiftning, som framträder såsom kommitténs huvudförslag, föreligger i ett förslag till lag angående för statens säkerhet och ordningen i landet farliga sammanslutningar. De förutsättningar, under vilka upplösning av sammanslutningar skall kunna ske, angivas i 1 § av lagförslaget så, att sammanslutning, vars verksamhet med hänsyn till genom densamma ådagalagt syfte att med våld omstörta eller förändra rikets statsskick eller med hänsyn till sådana yttringar därav som försök att hindra offentlig myndighet i dess verksamhet, brott mot medborgerlig frihet eller andra brottsliga handlingar eller förberedelser därtill är av beskaffenhet att sätta statens säkerhet eller ordningen i landet i uppenbar fara, må jämte av densamma beroende sammanslutningar kunna av domstol upplösas. Talan härom skall föras av justitiekanslern vid Svea hovrätt.

Enligt vår mening skulle en lagstiftning av nu angivet slag ej erbjuda något skyddsmedel av egentligt värde. På sätt kommittéledamoten herr Borell i särskilt yttrande anfört skulle med angivna lydelse av lagen ett vid domstol framfört yrkande om upplösning av sammanslutning med ovan angivet syfte icke kunna bifallas utan att det kunde visas, att verksamheten hunnit så långt i sitt förberedande arbete för vinnande av det slutliga målet — samhällets våldsamma omstörtande — att en direkt och omedelbar fara redan då kunde sägas vara för handen. Lagen i fråga skulle vid sådant förhållande icke bidra till att fylla den lucka i vår nuvarande lagstiftning på förevarande område, som förefinnes därutinnan, att sådan statsfientlig verksamhet, som innebär fara för att de åsyftade våldsåtgärderna kunna komma till utförande, i regel icke är åtkomlig förrän den omsatts i handlingar, som i 8 kap. SL benämnas stämpling eller förledande till förräderi, och således skulle vara av föga värde i förebyggande syfte. Det torde för övrigt kunna ifrågasättas, huruvida icke stora svårigheter skulle komma att uppstå att överhuvud taget få lagen tillämpad. Uttryckssätten däri äro vaga och obestämda och lämna inga objektiva hållpunkter för bedömandet av

huruvida i det särskilda fallet förutsättningarna för bifall till en förd talan om upplösning äro förhanden. Om uppenbar fara föreläge, som krävde snabbt och kraftigt ingripande, skulle det för övrigt vara meningslöst, att använda sig av det ifrågasatta rättegångsförfarandet såsom skydds- och hjälpmedel.

Nödvändigheten att erhålla verkligt effektiva medel, varigenom den landsfördärliga verksamheten, som nu relativt obehindrat pågår, framträder så mycket mera betonad i dessa dagar, då vårt folk står inför det oavvisliga behovet att så förstärka landets försvar, att det må kunna trygga vår självständighet och oberoende. Det är orimligt, att staten samtidigt skall se genom fingrarna med en verksamhet, som direkt insättes på att förstöra disciplinen och ytterst syftar till att göra krigsmakten till ett redskap icke i statens utan i upprorsmakares händer. Åtgärder, som möjligen skulle kunna godtagits under lugnare förhållanden, förslå icke nu. Nu är det enligt vår mening nödvändigt att tillgripa en lagstiftning, som stadgar omedelbart och ovillkorligt förbud mot anslutning till sammanslutningar med statsfientligt syfte eller att deltaga i sådana sammanslutningars möte eller eljest befrämja desamma och som med effektivt straff belägger överträdelse av förbudet. Det är betecknande, att länsstyrelserna i de båda län, där den statsfientliga verksamheten mest framträder, i sina yttranden över betänkandet med största bestämdhet uttalat sig i samma riktning. Så anför länsstyrelsen i Norrbottens län, att det är en sund reaktion hos staten och de laglydiga medborgarna att slå ned, upplösa och förbjuda ett revolutionärt parti. Vad som behöves är en klar förbudslag. En verksamhet, tillägger länsstyrelsen, av den art som det sillénkommunistiska partiet ålägger sina medlemmar synes i sig själv så självklart landsfördärlig, att den icke bör tillåtas och de sammanslutningar, som driva den, böra följaktligen omedelbart upplösas. Nödvändigheten härav accentueras än mer av det förhållandet, att rörelsen tar sina order från utländsk makt. Det kan icke bli tal om åsiktsförtryck eller tanketvång om samhället vägrar att tolerera det fria bedrivandet av en verksamhet, vars slutliga syfte riktar sig mot själva samhällets grundvalar. Länsstyrelsen erinrar till sist om att vid 1932 års riksdagsmannaval kommunisterna i länet samlade över 20,000 röster och således utgjorde 25.4 % av väljarkåren.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anför, att det står fullt klart för länsstyrelsen, att samhället bör utrusta sig med väsentligt ökade möjligheter utöver de, som redan förefinnas, för att komma till rätta med de statsfientliga tendenser, som mer och mer framträda. Den av kommittén föreslagna huvudlagen förmår, enligt länsstyrelsens mening, icke i erforderlig utsträckning bereda skydd. Länsstyrelsen uttalar som sin principiella mening, att lagstiftningsåtgärderna på området böra gå ut på ett direkt och omedelbart undertryckande av sådana företeelser, som uppenbarligen syfta till att med våld omstörta statsordningen. Den av kommittén verkställda utredningen visade klart behovet därav.

Av intresse uti ifrågavarande hänseende är också länsstyrelsens i Älvsborgs

län uttalande. Vårdsmännen hade, säger länsstyrelsen, ingen rätt att kräva mildhet. Kan en stamping-out-metod antagas ge de bästa resultaten, finnes ingen anledning att ej tillgripa den. Ge mildare metoder lika eller bättre resultat, böra de givetvis föredragas. Taga vi på allvar itu med dem, som föra barbariets talan, rensa vi bort vad i lagstiftning och lagtillämpning skänker ett formellt stöd åt den uppenbara fräckheten, stödja vi samhällets vilja att skydda friheten och beivra självsvåldet, då ökas också våra utsikter att från oss hålla barbariet borta. Man bör hindra smittan att spridas samt varje inandning av statsfientligt smittoämne.

Vad angår formen för den av oss nu förordade lagstiftningen torde åt den samma kunna givas en lydelse av liknande innehåll, som den i Finland år 1931 genomförda och i 11 kap. av dess strafflag såsom § 4 a infogade lagen.

Utöver huvudlagen har kommittén föreslagit en del lagstiftningsåtgärder inom olika begränsade områden. De viktigaste av sistnämnda förslag avse åtgärder för ökad kontroll över möten, mot den disciplinupplösande propagandan inom försvarsverket och mot statsfientlig verksamhet av ämbets- och tjänstemän. Kommittéledamoten herr Borell har *dels* påyrkat skärpningar i vissa av kommitténs nu omförmälda förslag, *dels ock* ytterligare ändringar i och tillägg till 8 och 10 kap. strafflagen samt vissa ändringar i strafflagen för krigsmakten, allt i syfte att motverka den statsfientliga verksamheten. Därjämte har herr Borell påyrkat särskilda straffbestämmelser för skymfande av rikets flagga.

För att möjliggöra ingripandet i preventivt syfte på så tidigt stadium som möjligt och således i möjligaste mån förebygga, att strängare och längre gående åtgärder måste tillgripas ävensom i övrigt för ifrågavarande verksamhets effektiva bekämpande, måste det enligt vår mening vara av värde att jämsides med den av oss påyrkade förbudslagen jämväl det huvudsakligaste av senast omförmälda förslag bli genomförda. I denna motion väckes uti ifrågavarande syfte förslag om vissa ändringar i allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten samt om antagande av lagar angående skrifter ägnade att undergräva krigslydnaden, angående mötesskydd, angående förbud för viss i det allmännas tjänst anställd personal att deltaga i vissa sammanslutningar eller att främja deras verksamhet och förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i demonstrationståg och vissa sammankomster. I särskilda motioner komma av oss att i samma syfte väckas motioner dels om ändringar av tryckfrihetsförordningen, dels ock att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utfärda kungörelse om vissa ändringar i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, i förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka och i förordningen av samma dag angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker samt tillägg till kungörelsen den 9 maj 1916 angående vad militär personal i vissa fall har att iakttaga vid upprätthållande av allmän ordning m. m. I de fall, där herr Borell anfört avvikande mening mot kommitténs majoritet, ansluta vi oss till hans

förslag, vilka också synas hava vunnit tillstyrkande från flertalet av de hörda myndigheterna.

Vi åberopa härutinnan utöver vad vi nu anfört de motiveringar som i tillämpliga delar anförts av kommittén och herr Borell. Vi förutsätta att det utskott, vartill motionen kommer att remitteras, i varje fall vidtager de ändringar i de lag- eller andra författningsförslag, om vilkas antagande vi här nedan komma att göra hemställan eller i eventuellt korresponderande lagrum som av lagtekniska skäl kunna finnas erforderliga.

Kommitténs uttalande att, med de mål ytterlighetspartierna ställa och de arbetsmetoder de använda, ett övervakningsarbete är nödvändigt är givetvis riktigt. Lika med kommittén anse vi, att anledning saknas att för detta ändamål inrätta en politisk polis, utan att uppgiften bör ingå i kriminalpolisens, närmast statspolisens arbete. Sannolikt erfordras att härför inrättas en särskild avdelning hos denna polis, åt vilken avdelning lämpligen lärer kunna lämnas jämväl andra uppgifter såsom exempelvis kontrollen över inom landet bosatta och hit invandrande främlingar m. m. Om utökning av statspolisen till följd härav blir nödvändig, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga därför erforderliga åtgärder.

Under åberopande av vad vi ovan anfört få vi härmed hemställa att riksdagen måtte

för sin del antaga följande förslag till lagar:

1) Förslag till lag om ändring i 8 kap. strafflagen:

Härigenom förordnas att 8 kap. 3 §, 14 § och 30 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse ävensom att i 8 kap. strafflagen skola införas tre nya paragrafer av nedan angivet innehåll och betecknade såsom 3 a §, 3 b § och 21 a §.

8 KAP.

3 §.

Har någon muntligen inför menighet eller annan folksamling eller i skrift den han utspritt eller utsprida låtit eller i muntligt eller skriftligt meddelande innehållande anvisningar för förenings eller annan sammanslutnings eller dess medlemmars verksamhet uppmangat eller annorledes sökt förleda till förräderi, som i 1 § sagt är, dömes, när ingen straffbar verkan därå följde, till straffarbete i högst sex år. Samma lag vare om den, som annans skrift utspritt eller utsprida låtit, att därmed komma sådant förräderi åstad.

3 a §.

Tillagd paragraf.

Var, som söker förleda till eller annorledes verkar för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, ändå att planerna eller

förberedelserna för sådan omstörtning ej äro sådana, att bestämmelserna i 2 och 3 §§ därå äro tillämpliga, dömes till fängelse eller straffarbete i högst 4 år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter dömas.

Sker sådan gärning i avsikt att förmå försvarsverket tillhörande personal eller värnpliktiga, som ej tillhöra försvarsverket men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, att biträda vid sådant omstörtande eller vid sådant tillfälle svika sina plikter mot den lagliga statsmakten, skall detta anses såsom synnerligen försvårande.

3 b §.

Den, som ansluter sig till sådan förening, organisation eller annan sammanslutning, som honom veterligen är verksam för våldsam omstörtande av Sveriges stats- och samhällsordning eller avser främjande eller medelbart eller omedelbart understödjande av dylik verksamhet, eller vilken genom värvande av medlemmar, insamlande av medel, erläggande av avgift eller på annat därmed jämförligt sätt verkar till förmån för honom veterligen så beskaffad sammanslutning,

eller som deltagar i möte, som honom veterligen sammankallats för främjande av högförrädisk verksamhet, eller å vilket lägges råd eller beslutas om främjande av högförräderi åsyftande verksamhet eller grundande av i föregående stycke nämnd sammanslutning, därest icke av omständigheterna framgår, att hans avsikt icke varit att befrämja dylik verksamhet,

straffes, där ej handlingen särskilt är belagd med högre straff, med fängelse. Äro omständigheterna försvårande må till straffarbete i högst två år dömas. Är brottet ringa eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, må till dagsböter dömas.

Är den brottslige tjänsteman i statens eller kommunens tjänst, vare det ansett såsom försvårande omständighet, och må han, ändå att han fälles till ringare straff än straffarbete, dömas till avsättning eller mistning av tjänsten på viss tid.

14 §.

Den, som uppsåtligen ger allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uppgifter, ägnade att väcka förakt för allmänt organ eller att framkalla fara för rikets säkerhet eller allmän ordning och frid, straffes, där ej handlingen särskilt är belagd med högre straff, med fängelse eller böter.

21 a §.

Svensk man, som insamlar, låter insamla eller förmedlar insamling av uppgifter angående rikets försvar eller angående förhållanden, som ha inflytande på rikets försvarskraft, i syfte att därigenom gå främmande makt tillhanda eller eljest i statsfientligt syfte, dömes, då uppgifterna ej äro av beskaffenhet att böra hållas hemliga, till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas.

30 §.

Den, som till straff efter 1, 4, 5, 6, 9, 11, 13 eller 15 §, 17 § 1 mom. eller 22 § 1 mom. sig skyldig gjort, varde ock dömd till påföljd enligt 2 kap. 19 §. Lag samma vare, om någon efter 2, 3, 3 a, 3 b, 7, 8, 10 eller 21 a § är förfallen till straffarbete i minst sex månader.

Denna lag träder i kraft den

2) Förslag till lag om ändring i 10 kap. strafflagen:

Härigenom förordnas att 10 kap. 14 § strafflagen skall er- hålla följande ändrade lydelse, ävensom att i 10 kapitlet strafflagen skall införas en ny paragraf av nedan angivet in- nehåll och betecknad såsom 24 §.

10 KAP.

14 §.

Var, som muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspritt eller utsprida låtit, eller i muntligt eller skriftligt meddelande innehållande anvisningar för förenings eller annan sammanslutnings eller dess medlemmars verksamhet uppmanar till våld å person eller egendom eller till annat brott, varde, där ej uppmaningen särskilt med straff belagd är, dömd till böter eller fängelse. Avsåg uppmaningen brott, varå strängare straff än fängelse kan följa, eller äro eljest omständigheterna synnerligen försvårande, då må till straffarbete i högst fyra år dömas. Är den skyldige i följd av uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. 1 § stadgas.

Där någon annorledes, såsom genom prisande av brottslig handling, munt- ligen inför menighet eller folksamling eller i skrift den han utspritt eller ut- sprida låtit söker förleda till brott, vare lag som i 1 mom. sägs.

Har någon eljest på sätt i 1 eller 2 mom. förmäles sökt förleda till ohör- samhet mot lag eller laga myndighet straffes med böter eller fängelse.

Där någon i annat fall än nu sagt är muntligen inför samlad personal till- hörande försvarsverket eller bland värnpliktiga, vilka ej tillhöra försvars- verket, men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, eller i skrift, den han bland försvarsverkets personal eller bland sådana värnplik- tiga utspritt eller utsprida låtit, sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten eller eljest genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att upp- väcka hat mot befälet eller på annat sätt sökt undergräva krigslydnaden dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. Äro omständighe- terna synnerligen mildrande må till böter dömas.

Vad i denna lag är stadgat gälle även om den, som annans skrift, vars in- nehåll är efter samma paragraf straffbart, utspritt eller utsprida låtit för att därmed främja den med skriften åsyftade verkan.

24 §.

Var som, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift den han utspritt eller utsprida låtit, skymfar rikets flagga, straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Vad i denna paragraf är stadgat, gälle även om den som annans skrift med sådant innehåll utspritt eller utsprida låtit.

Denna lag träder i kraft den

3) Förslag till lag om ändring i 16 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas att 16 kap. 15 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

16 KAP.

15 §.

Ej må brott, som i 7, 8, 9 eller 11 § sagt är, åtalas av annan än målsägande, där ej ärekränkningen skett mot ämbets- eller tjänsteman i eller för hans ämbete eller tjänst eller avser förhållande utom ämbetet eller tjänsten av beskaffenhet att den kränkte därigenom kan anses ovärdig det förtroende och den aktning, som ämbetets eller tjänstens behöriga utövning kräver; ej heller må brott, som i 12 § sägs, åtalas av allmän åklagare, där det ej av målsägande till sådant åtal angives.

Denna lag träder i kraft den

4) Förslag till lag angående skrifter, ägnade att undergräva krigslydnaden.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Därest vid trupp eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, eller ombord å flottans fartyg eller vid försvarsverket tillhörande anstalt skrift anträffas, vilken genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt uppenbarligen åsyftar att undergräva krigslydnaden eller verkar för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, må indragning ske av de exemplar av skriften, som under sådana förhållanden anträffas. Den, som vid truppen eller å fartyget eller vid anstalten högsta befälet utövar, äger omedelbart vidtaga nödig åtgärd för hindrande av sådan skrifts spridande inom truppen eller å fartyget eller vid anstalten under tid, som åtgår, till dess förordnande om indragning kan av honom utverkas. Förordnande om indragningen meddelas å ort utom Stockholm av chefens för justitiedepartementet ombud för övervakning av tryckfrihetsförordningens efterlevnad samt

i Stockholm av den eller de personer, som nämnde departementschef för detta ändamål tillsatt. Förordnandet skall genast av befälet verkställas, men varde ofördröjligen av den, som meddelat det, anmält hos tryckfrihetskommittén; och ankomme på kommittén att pröva, huruvida förordnandet skall äga bestånd.

Tillsätts för Stockholm flera personer med befogenhet, som nu är sagd, varde för envar av dem angivet hans verksamhetsområde.

Vid sådan avdelning av krigsmakten, som ställes eller är ställd på krigsfot, äge högste befälhavaren rätt att förordna om indragning, varom i första stycket sägs, och skall vid hans beslut bero.

2 §.

Befinnes periodisk skrift gång efter annan intaga artiklar, vilka genom sådant innehåll som i 1 § sägs uppenbarligen äro ägnade att undergräva krigslydnaden eller verka för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, må tryckfrihetskommittén efter framställning av högste på viss förläggningsort kommenderande befälhavare förordna att sådan skrift under viss tid ej överstigande ett år ej må spridas vid trupp eller bland under militärt befäl stående värnpliktiga eller ombord å flottans fartyg eller vid försvarsverket tillhörande anstalt. Sådant förordnande gälle som indragningsförordnande och skall delgivas utgivaren.

3 §.

Om Konungen utfärdar förbud för försvarsverkets personal att tillhöra viss sammanslutning eller deltaga i dessa sammankomster gälle detta jämväl som sådant förbud mot spridning, som i 2 § sägs, i fråga om periodisk skrift som av sammanslutningen utgives.

4 §.

Den, som vid trupp eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän, men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, eller ombord å flottans fartyg eller vid försvarsverket tillhörande anstalt eller eljest bland försvarsverkets personal sprider eller låter utsprida skrift, som i 1 § sägs, straffes, om han avvetat eller haft skälig anledning antaga att skriften hade sådant innehåll, med fängelse eller dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst 4 år dömas.

Lag samma vare beträffande den, som innehar exemplar av sådan skrift under omständigheter, varav det uppenbarligen framgår, att han har för avsikt att så sprida eller låta sprida dem.

Har anmälan gjorts för utverkande av förordnande om indragning och meddelas ej sådant förordnande eller varder förordnandet ej bestående, vare frågan om ansvar förfallen.

5 §.

Lyder den, som gör sig skyldig till enligt denna lag straffbart förfarande, under strafflagen för krigsmakten, och är gärningen där belagd med stränga-

re straff, straffes enligt sistnämnda lag. Straff enligt förevarande lag äge ej heller rum, där gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med strängare straff.

6 §.

Åtal för brott mot denna lag anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare. Lyder den brottslige under strafflagen för krigsmakten, höre dock målet till krigsdomstols upptagande.

7 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft, beträffande icke tryckt skrift den , samt beträffande tryckt skrift då Konungen, efter det riksdagen antagit Konungens förslag till ändring av § 1 mom. 1 tryckfrihetsförordningen, låtit i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen.

5) Förslag till lag om mötesskydd:

Härigenom förordnas som följer:

Den, som genom våld å person eller egendom, genom oljud eller på annat sätt söker att hindra eller försvåra hållandet av allmän sammankomst för överläggning om allmänt eller enskilt ärende eller för åhörande av föredrag, straffes med fängelse. Var brottet ringa eller äro omständigheterna eljest mildrande, vare straffet dagsböter.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Åtal för brott mot denna lag anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Denna lag träder i kraft den

6) Förslag till lag om förbud för viss i det allmännas tjänst anställd personal att deltaga i vissa sammanslutningar eller att främja deras verksamhet:

Härigenom förordnas som följer:

Konungen äge utfärda förbud för krigsmaktens fast anställda personal och dess reserver, försvarsverkets civila personal samt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet att deltaga i sammanslutning, vars verksamhet är sådan eller vilken ålägger sina medlemmar sådana förpliktelser, att fara för behörigt fullgörande av vederbörandes tjänsteplikt kan uppkomma, eller att främja sådan sammanslutnings verksamhet.

Överträdelse av sådant förbud varde för tjänsteman ansett som fel i tjänsten, och må tjänstefelet oavsett omständigheterna i övrigt kunna anses som begånget under synnerligen försvårande omständigheter.

7) Förslag till lag om förbud för krigsmanskap att delta i demonstrationståg och vissa sammankomster:

Härmed förordnas som följer:

Det vare krigsmanskap förbjudet att i militär tjänstedräkt delta i demonstrationståg.

Det vare vidare krigsmanskap förbjudet att bevista sammankomst anordnad av sammanslutning, vilken krigsmaktens fast anställda personal ej må tillhöra.

Är eljest sammankomst utsatt att äga rum å ort, där krigsmanskap är samlat till tjänstgöring, eller i grannskapet därav, och kan på giltiga grunder antagas att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, vilka genom meddelande av mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befälet eller på annat sätt åsyfta att undergräva krigslydnaden eller som syfta till omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, äge på stället varande högsta befälhavaren förbjuda manskapet att delta i sammankomsten. Allmänt förbud må meddelas mot deltagande i sådana sammankomster som anordnas av förening eller sammanslutning, som enligt vad allmänt känt är bedriver disciplinupplösande eller statsfientlig propaganda. Om förbuds meddelande avlåte befälhavaren ofördröjligen underrättelse till justitiekanslern.

Överträdelse av förbud, som här avses, vare ansett såsom brott mot krigslydnaden, varom sägs i 79 § strafflagen för krigsmakten, eller såsom försummelse av tjänsteplikt enligt 130 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den _____, då lagen den 16 juni 1906 (nr 42 s. 3) om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster skall upphöra att gälla.

8) Förslag till lag om ändrad lydelse av 68, 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 (nr 324):

Härigenom förordnas, att 68, 71 och 72 §§ strafflagen för krigsmakten skola erhålla följande ändrade lydelse:

68 §.

Har någon uppmanat eller annorledes sökt förleda försvarsverkets personal till uppror, dömes till fängelse eller straffarbete i högst sex år. Är den skyldige i följd av uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. 1 § allmänna strafflagen och 34 § denna lag är sagt.

71 §.

Var, som muntligen eller i skrift den han bland försvarsverkets personal utsprott eller utsprida låtit, sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten eller eljest såsom genom meddelande av

mot disciplinens krav stridande förhållningsorder, genom försök att uppväcka hat mot befäl eller på annat sätt sökt undergräva krigslydnaden, eller verkar för omstörtande av den lagliga samhällsordningen med våldsamma medel, varde, där ej gärningen är att anse såsom uppmaning eller förledande till uppror, varom i 68 § förmäles, dömd till straffarbete i högst 4 år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse eller disciplinstraff. Är den skyldige i följd av gärningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. 1 § allmänna strafflagen och 34 § denna lag är sagt.

Lag samma vare om den, som annans skrift, den där innefattar sådant försök att undergräva krigslydnaden, som i 1 mom. sägs, utspritt eller utsprida låtit för att därmed främja den med skriften åsyftade verkan.

Lag samma vare ock om den, som innehar för spridning bland krigsfolk uppenbarligen avsedd skrift av innehåll, som i 1 mom. sägs, under omständigheter, varav det uppenbarligen framgår, att han har för avsikt att så sprida eller låta sprida dem.

72 §.

Den, som, medan förordnande om indragning av skrift jämlikt lagen angående skrifter, ägnade att undergräva krigslydnaden, är gällande, med vetenskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller bland värnpliktiga, vilka ej äro krigsmän, men äro samlade på grund av föreskrift i värnpliktslagen, eller ombord å flottans fartyg eller vid försvarsverket tillhörande anstalt eller eljest bland försvarsverkets personal, dömes till fängelse i högst ett år eller disciplinstraff. Sker brottet vid tillfälle, som i 65 § sägs, då må till straffarbete i högst ett år dömas.

Denna lag träder i kraft, beträffande icke tryckt skrift den samt beträffande tryckt skrift då Konungen, efter det att riksdagen antagit Konungens förslag till ändring av § 1 mom. 1 tryckfrihetsförordningen, låtit i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen.

Stockholm den 22 januari 1936.

Gösta Bagge.

Fritiof Gustafson.

Joh. Nilsson

i Kristianstad.

J. B. Johansson.

M. Svensson.

Axel Nylander.